

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

מצורע

(חלק יז — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת תזריע-מצורע, כט ניסן-ה אייר, ה'תשפ"א (ב)

לזכות
החתן התמים הרב מנחם מענדל והכלה מרת ריזל שיחיו
שלמה
לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת
בדר"ח אייר, ה'תשפ"א

נדפס על ידי ולזכות הוריהם
הרה"ח ר' יצחק וזוגתו מרת רחל שרה שיחיו שלמה
הרה"ת ר' שמעי' וזוגתו מרת שרה רבקה שיחיו קרינסקי

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

מצורע

וצריך להבין: אמנם תיבת „תנוך” אינה לשון רגילה ומצוי בתורה³, אבל תיבה זו נמצאת כבר לעיל בחומש – בפרשת צו⁴ ועוד קודם לזה בפרשת תצוה⁵; ויתירה מזו: בפרשת תצוה פירש רש”י תיבה זו, „תנוך, הוא הסחוס האמצעי” שבתוך האוזן שקורין טנרוס⁶ – וא”כ, מאחר שרש”י כבר

א. מן הפסוקי „ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אוזן המטהר וגו’” העתיק רש”י את תיבת „תנוך” ופירש: „גדר אמצעי שבאוזן, ולשון תנוך לא נודע לי והפותרים קורים לו טנדרוס”².

(1) פרשתנו יד, יד.

(2) מפשטות לשון רש”י משמע שכוונתו להגדר שבאמצע האוזן בפני נקב האוזן כמ”ש בפרישה לטור יו”ד סי’ שט סק”ז. ט”ז שם סק”ד. וכן מוכח מלשון רש”י בפ’ תצוה (שהובא לקמן בפנים), „שבתוך האוזן”. ולפי”ז הוא דלא* כת”א כאן (יד. יז. כה. כח) „רום אודנא” (וכן תרגם עה”פ בפ’ תצוה ופ’ צו דלקמן בפנים. ועד”ז הוא במכילתא דרשב”י משפטים כא, ו: בגבוה שבאוזן). כ”א כתיב”ע כאן (ופ’ תצוה וצו שם)** ולהעיר משו”ת צ”צ חיו”ד סי’ רכט (ראה שם מתויו”ט ולחם חמודות רפ”ו דבכורות) דמוכח מפרש”י בש”ס דגובה של אוזן נק’ סחוס (הל’ שהובא ברש”י גם בפ’ תצוה שם), ומשמע גם מפרש”י (בכורות מ, ב) דעליונה של אוזן כולו נק’ תנוך, ועפ”ז יש לפרש ל’ „תנוך” והגדר האמצעי שבאוזן, גם לפי הת”א עיי”ש בארוכה*** –

ולכאורה בפירוש המלה ובמציאות אין לחלק בין פירוש רש”י עה”ת לפרש”י על הש”ס. אבל י”ל דמכיון שמפורש במשנה (שם לו, א) לענין מום „מן החסחוס אבל לא מן העור” (אלי רכה של אוזן – פרש”י שם), משמע שחסחוס – „תנוך האוזן” (פרש”י שם), כולל כל העליונה כהתויו”ט וכו’. כי לשון חסחוס ותנוך אפשר לפרש גם על העליונה, אבל פי’ „תנוך” „סחוס” מצ”ע לפרש”י הוא גדר האמצעי ממש כפרישה וט”ז שם. אבל לפי”ז צ”ל שמ”ש הט”ז שם הוא רק בפ”י לשון תנוך (בפרש”י) ולהלכה ס”ל שנפגמה בחסרון מן התנוך (שבשו”ע שם) הוא כל העליונה (הקשה) של האוזן, שהרי מפרש סיום לשון השו”ע ולא העור שבשפת האוזן כפרש”י בכורות באלי רכה – ע”ד מ”ש הרי”א האמליר (נדפס ב, יגדיל תורה” נ.י. תשרי תשל”ח ע’ לו. וראה שם ע’ מב תשובת הרד”ל). אבל בשו”ת הצ”צ שם מוכח לא כן בט”ז. וראה לקמן הערה 13. 37. ואכ”מ.

(3) ראה רביב”ע תצוה שם „אין לו ריע”.

(4) ת, כג. כד.

(5) כט, כ.

(6) כ”ה בדפוס א’ וב’ ובכו”כ כתיב רש”י. ומזה משמע כנ”ל בתויו”ט וצ”צ שכל העליונה נק’ „סחוס”. ובדפוסים אחרים, הוא הסחוס גדר האמצעי”.

(7) כ”ה ברוב הדפוסים ובדפוס ב’. וכ”ה בפרשתנו בדפוס ב’ (טינרוס), ובדפוס ראשון הוא כפרשתנו „טינדרוס”. ויש גורסים בפרש”י תצוה

(* ולא כדעת הגאון (שהובא בראב”ע תצוה כט, כ) „הך הדבק בעגול האוזן”. ובד”ק (בספר השרשים ע’ תנן) הך אשר בקצה האוזן. ועד”ז בשו”ע עה”ת בפ’ צו. וראה פ”י זו”ר (הובא לקמן הערה 25).

(** עה”פ כאן (וכן בפסוק כה. כח דלקמן) תרגם: על גדירא מיצעא דאודנא. בפסוק יז: על חסחוס דאודנא. וכן תרגם בתצוה כט, כ. בצו ח, כג: על חסחוס אודנא דאהרן דהוא גדירא דמצינאה. ובפסוק כד שם: גדירא מיצעא.

(*** ולהעיר ממדרש לקח טוב עה”פ כאן: זה גדר האמצעי הקרוב לגובה של אוזן. ובמדרש הגדול תצוה שם: זה רום של אוזן שהוא גדר האמצעי.

(ע"ד כבתיבת „בוהן" שלאח"ז בפסוק, שבפרשת תצוה פירשה „הגודל בפרק האמצעי", משא"כ בפרשתנו קיצר [וכתב „גודל" – הנה]

בפירושו כאן הוסיף רש"י ושינה מפירושו בפ' תצוה, שכתב (א) „ולשון תנוך לא נודע לי", (ב) „והפותרים קורים לו כו" – ועל כרחך צריך לומר, שכוונת רש"י כאן היא לפרש ענין תנוך ב„תנוך" שידיעתו נחוצה דוקא בפרשתנו.

ג. גם צריך להבין:

(א) מהי הכוונה בדברי רש"י „לשון תנוך לא נודע לי": אם רצונו לומר שאין בלשון „תנוך" משמעות שזהו „גדר אמצעי שבאוזן" – הרי ישנם הרבה שמות בתורה ללא כל שייכות בין התיבה עצמה לתוכן הדבר שהיא מתארת [ואף בפסוק זה גופא: תיבת „בוהן" פירש רש"י „גודל", ולא כתב „לשון בוהן לא נודע לי", אף שלא ציין שייכות בין תיבת „בוהן" ל„גודל"].

(ב) מדוע כתב „לא נודע לי" – ביטוי בלתי רגיל ברש"י – ולא (כלשונו בכמה מקומות) „לא ידעתי" וכיו"ב?

(ג) באומרו „והפותרים קורים לו טנדרוס" כוונת רש"י בפשטות¹¹ שזו לשון „לעז"י¹² של תיבת „תנוך" – וא"כ

ובפרשתנו רק „גדר אמצעי שבאוזן". אבל כאן בהמשך פירושו מוסיף ומשנה כדלקמן בפנים. (11) בספר זכרון בפרש"י כאן „אומרו והפותרים קורין לו טנדרוס לא ידעתי אם היא ארמית או עברית ולכן לא נודע לי לשון תנוך לדעת הפותרים".

(12) ברע"ב בכורות שם „בלעז". וברגמ"ה שם „שלועים טנדרוס". וראה ס' השרשים לרד"ק שם.

כתב פירוש תיבת „תנוך" לעיל, מדוע הוצרך לחזור על פירושו כאן?

וממה נפשך: אם יש טעם לזה שלא הסתפק רש"י בפירושו בפרשת תצוה והוצרך לחזור עליו כאן, כאשר לשון „תנוך" מוזכרת שוב בכתוב, ה"י על רש"י לחזור על כך לעיל בפ' צו?

ב. לכאורה ה"י אפשר לתרץ בפשטות: שם (בפרשת צו) הקדים רש"י בתחילת הענין⁸ „כל הענין הזה דפרשת המילואים פירשתי בואתה תצוה", וממילא לא נצרך אף לחזור על פירוש תיבת „תנוך", אחר שכבר נתפרשה בפ' תצוה אשר שם קאי באותו ענין; משא"כ בפרשתנו, שתיבה זו מובאת בנוגע לענין אחר לגמרי.

אבל עדיין אין הדבר מובן, מפני שמלשון רש"י כאן ברור, שאין כוונתו רק לחזור על פירושו לתיבת „תנוך" מפ' תצוה – שהרי

[נוסף על התמיהות: (א) מדוע נצרך רש"י בכלל לחזור על פירוש תיבה שכבר פירשה קודם לכן; (ב) אפילו את"ל שיש בזה צורך⁹ – דיו שיפרש בקיצור¹⁰ „גדר אמצעי שבאוזן"

ופרשתנו „טנדרין". וכ"ה בפרש"י בכורות לו, א ד"ה הסחוס. וברע"ב שם „טנדריס". וברגמ"ה בכורות שם כנפרשתנו „טנדרוס".

(8) ת. ה.

(9) כיון שהוא לשון בלתי רגיל ויתכן ש(הבן חמש למקרא) לא יזכור מה שפירש בספר חומש שלפנ"ז.

(10) וכמו שמצינו כמ"פ בפירוש רש"י שחזור ומפרש פירושו בקיצור פעם ב' מה שכבר פירש לפנ"ז (בחומש) באריכות יותר. וכ"ה בנדוד"ד שבתחלת פירושו מקצר לגבי פי' בפ' תצוה שכתב שם „הוא הסחוס האמצעי שבתוך האוזן".

הי' צריך לומר (כדרכו בפירושו) „ובלעז קורין לו טנדרוס“ (או: טנדרוס בלעז)¹³.

[שהרי קשה לומר, שדוקא תיבה זו לא ידע רש"י את תרגומה ללעז בעצמו, והוצרך לעזרת ה„פותרים“ שיתרגמוה ללשון „לעז“].

(ד) אפילו אם ימצא הסבר לכך שלא נקט רש"י לשון „בלעז“¹⁴, עדיין אינו מובן מדוע נקט תואר

(13) זה שכתב רש"י „קורין לו“ (וכן בפ' תצוה: שקורין טנרוס) ולא כתב טנדרוס בלעז, כדרכו בכ"מ – לכאורה אפשר לומר שהוא בכדי שנדע בדיוק מקומו באוזן כי בלשון „הסחוס“ מצ"ע וגם בלשון „גדר) אמצעי שבאוזן“ אפשר לפרש שכולל כל חלק הקשה שבאוזן* כפי התויו"ט והצ"צ בפירוש רש"י על הש"ס (כנ"ל הערה 2, 6). אבל (נוסף על הנ"ל בהערה 2 הרי: א) גם במשנה בש"ס בכורות לו, א ד"ה החסחוס (שבו מפרשים דעת רש"י כנ"ל) כתב „שקורין טנדרין“. (ב) בפרש"י תצוה מפורש (לכל הדפוסים) „שבתוך האוזן“ ואין מקום לטעות. ולהעיר מלשון אדה"ז בשו"ע סוף ה'ל' מכירת חמץ שלאחרי ה'ל' פסת. ואכ"מ. וראה לקמן הערה 37.

(14) ראה גם פרש"י בראשית א, כז. נח יא, ג. ויצא ל, לו. ועוד. וראה הערה 11. ובתחלת הערה שלפנ"ז.

* לכאורה משמע כן גם בפיה"מ להרמב"ם נגעים פ"ד מ"ט (וראה פיה"מ הוצאת הרב קאפאח). ועפמי"ש בצ"צ פ"י „גדר אמצעי שבאחז"י"ל שכן ס"ל להרמב"ם גם בפ"ז מהל' ביאת המקדש ה"ב, ובריש פ"ה מהל' מחוסרי כפרה. ולא כמוש"כ בתויו"ט בכורות שם. ועפ"ז מתורצת קושייתו על הכס"מ בהל' ביאת מקדש שם (ועד"ז כתב בשו"ת מלבובי יו"ט יו"ד, סי' יד). אבל כנראה שהצ"צ ס"ל כדעת התויו"ט בהרמב"ם. וכדמוכח גם מזה שהשואל להצ"צ (נדפס ב„גידיל תורה“ (הנ"ל הערה 2) ע"י כז ואילך. וראה שם ע"י מוב) כתב ע"י הנ"ל בדברי הרמב"ם, והצ"צ תפס דברי התויו"ט ולחס חמודות.

בלתי רגיל כ"כ – „והפותרים“¹⁵ – ולא (לשון הרגיל) „והמפרשים“, „והמחברים“ וכיו"ב (ע"ד*¹⁵ לשון רש"י: מנחם בן סרוק פרשו, חברו כו').

ד. והביאור בכל זה:

כוונת דברי רש"י כאן „ולשון תנוך לא נודע לי“ היא (שע"פ פשוטו של מקרא – דרכו של פרש"י בתורה, צריך) לשלול את פירוש התו"כ על אתר, אשר על פיו מובנת השייכות בין „תנוך“ ל„גדר אמצעי“ (כדלקמן ס"ה); מאחר שביאור זה של התו"כ אינו ע"פ פשוטו של מקרא, על כן שוללו רש"י באומרו „ולשון תנוך לא נודע לי“.

והטעם שהוצרך רש"י לשלול את פירוש התו"כ (אף שדרכו אינה לשלול פירושים, אלא להתחיל מיד בפירוש כפי שהוא לפי פשוטו של מקרא, מבלי להתייחס לפירוש הכתוב ע"פ חלק ההלכה וכו' שבתורה) – הוא מפני שכמה וכמה פירושי רש"י בפרשתנו (ובספר ויקרא בכלל) מקורם בתורת כהנים, כפי שציין רש"י עצמו בכמה מהם; ויתירה מזו – בפסוק הקודם הביא רש"י התחלתו של פירוש מתו"כ, וסיים „וכו' בתורת כהנים“¹⁶, היינו שיש לעיין בתו"כ להמשך הפירוש –

160 וע"כ יתכן שכשיראה הלומד

(15) הלשון „פתרון“ וכיו"ב נמצא כבר בפרש"י לפני"ז. ראה לדוגמא: בא יוד, כא. יתרו כ, ח. משפטים כא, יג. שם כג, ב. תרומה כה, יב. שם, מ. שם כז, ד.

אבל ברוב מהנ"ל פ"י „פתרון“ היינו פירוש וביאור המקרא או התיבה שאינו מפורש בכתוב, משא"כ בנדו"ד.

* (15) לך טו, ב. ויצא ל, ח. שם, מא. ובכ"מ.

(16) ובדפוס ב' „כדאיתא בתו"כ“.

ודאי ת"ל על נוך אי על נוך יכול על גובה של אוזן²⁰ ת"ל תוך נוך הא כיצד זה גדר האמצעי".

ובביאור כוונת הת"כ כתבו מפרשים²¹, שרצונו לומר ש"תנוך" אינו שם בעלמא של "גדר האמצעי" – אלא הוא: א) מלשון "תוך" – החלק הפנימי; והוספת הנו"ן היא ע"ד הרבה תיבות בלשון הקודש, שנכתבות לעתים בתוספת נון ולעתים ללא נון²². ב) מלשון "נך" – "חומת אנך"²³ – שמשמעותו רום²⁴ וגובה²⁵;

ומה שתיבה זו נכתבת הכא ללא אל"ף, והתם ללא תי"ו, מצינו, כנ"ל, עד"ז בתיבות אחרות בלשון הקודש.

161 – בכמה וכמה תיבות בתנ"ך מצינו,

(20) כ"ה בתו"כ הנדפסים עם פי' הקרבן אהרן; עם פי' רבינו הלל; עם פי' המלבי"ם. וכן הובא בר"ש ותויו"ט נגעים פי"ד מ"ט. וכ"ה בתו"כ ע"פ כת"י רומי מנוקד (יכול על תוך ודי). אבל בתו"כ הנדפס עם פי' הראב"ד: ת"ל על תנוך אי על תנוך יכול על גובה. ובזית רענן גרס (בילקוט): על תנוך ודאי כו' ת"ל אוזן אי על אוזן וכו'. וכן הועתק בפי' רבינו הלל: יכול על תנוך ודאי. וראה שם בחילופי נוסחאות בפי' ר"ה.

(21) ראה מלבי"ם כאן. וראה ראב"ד וקרובן אהרן בפירושם לתו"כ. תויו"ט נגעים פי"ד מ"ט.

(22) כמו האנפה – ראה לקמן בפנים.

(23) עמוס ז, ז.

(24) ראה לעיל הערה 2 שכן תרגם אונקלוס

תיבת תנוך, רום אודנא".

(25) וצ"ע במ"ש בקרבן אהרן כאן, לא ידעתי פי' מלת נוך האיד מורה על החצון". ובראב"ד לתו"כ כאן, "ושמא מוציא אותו מלשון נאספו עלי נכים שפירושו אנשים קשים מאד וכן הגבוה של האוזן הוא הקשה שבאוזן". ובפי' זית רענן לילקוט שם פי', "על תנוך ודאי": פי' הרכה שהוא למטה באוזן. ובפי' רבינו הלל: דהיינו מקום תחתון שבאוזן דמשמע תחת נוך. וראה שם בחילופי נוסחאות.

שפירוש רש"י כאן, "גדר אמצעי שבאוזן" מקורו בתו"כ, יבוא לחשוב שרש"י נוקט גם את המבואר בתו"כ בהסבר הדבר (אודות הקשר בין "תנוך" ל"גדר אמצעי") – ולכן השמיענו רש"י לאלתר, "ולשון תנוך לא נודע לי".

ועפ"ז סרות בדרך ממילא ב' הקושיות [א) סגנון רש"י, "ולשון תנוך לא נודע לי", (ב) הטעם שלא כתב זאת כפ' תצוה]:

אין רש"י יכול לומר, "ולשון תנוך לא ידעתי" – שהרי הוא יודע פירוש ל"לשון תנוך" (פירוש התו"כ); אלא שפירוש זה, "לא נודע": אין הכרה בול"ט – כפירוש מקובל ומתאים – "לי", אשר, "לא באתי לפרש אלא פשוטו של מקרא"¹⁸.

ולכן הוסיף רש"י דברים אלו רק בפרשתנו ולא בפרשת תצוה, כי (נוסף לזה שבכלל אין ענינו של רש"י לשלול פירושים, כולל פירושי רז"ל מחלק ההלכה שבתורה (משא"כ בפרשתנו כנ"ל) – הרי) בדברי רז"ל על הפסוק בפרשת תצוה לא מצינו ביאור במכילתא וכו' על "לשון תנוך"¹⁹.

ה. בתו"כ כאן איתא: "יכול על תוך

(17) ע"ד ולא נודע כי באו אל קרבנה (מקן

מא, כא).

(18) ויהא דבכמה מקומות כותב רש"י, לא ידעתי" וכיו"ב. אף שגם שם יש מדרשי רז"ל – ראה לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 2 וש"ג – הוא לפי: א) שבכלל אין דרך פרש"י לשלול דרז"ל, כדלקמן בפנים. ב) גם בדרז"ל על אתר כתו"כ וכיו"ב אינו צריך לשלול באם מובנת השלילה בפשטות (כי אינו ע"ד הפשט כלל).

(19) וגם בפ' צו (שם ת, כג"כד) אף שמפרש בתו"כ שם, "זה גדר האמצעי" אינו מפרש השייכות לתיבת "תנוך" כבפרשתנו.

וההכרח לזה: על הכתוב „וברוח אפיך“³¹ פירש רש"י „היוצא משני נחירים של אף דבר הכתוב כביכול בשכינה דוגמת מלך בשר ודם כדי להשמיע אוזן הבריות כפי ההוה שיוכלו להבין דבר כשאדם כועס יוצא רוח מנחיריו וכן עלה עשן באפו וכן ומרוח אפו יכלו וזהו שאמר למען שמי אאריך אפי כשזעפו נחה נשימתו ארוכה וכשהוא כועס נשימתו קצרה וכו' וכל אף וחרון שבמקרא אני אומר כן כו“³².

כאלה: א) בנדוד' שתיבה אחת מורכבת מב' תיבות ופי' תיבה זו יוצא מב' התיבות; ב) „אפאייהם“ (האזינו לב, כו) וכיו"ב שרש"י כותב: ואונקלוס תרגם כו' תיבה זו לג' תיבות אמרתי אף אי הם – שכל האותיות ישנם בתיבה והפי' רק מפרידם לג' תיבות, משא"כ בנדוד' שה"ך משמש לב' התיבות (תוך נוד). ג) „שמים“ שפירש"י (בראשית א, ח) „שא מים . . אש ומים שערבן כו“ – שעיקר ההוספה היא אות אל"ף, „שא מים אש ומים“, ש"ש לנו תיבות הרבה חסרות אל"ף לפי שאין הברת האל"ף נכרת" (פרש"י ב, י, כא). וראה מפרשי רש"י שם (רא"ם, לבוש, דקדוקי רש"י, משכיל לדוד. ועוד).

ד) פרש"י שם „שם מים“ – דמפרשים המ' לפניו וגם לאחריו (וראה משכיל לדוד שם),** משא"כ בנדוד' שמפרשים התיבות „וך“ ששייכות (גם) לה,תתיו" אף שהנו"ן מפסיק. ועוד.

(31) בשלח טו, ח.

(32) וראה פרש"י וירא יח, כג.

זלכאורה לפי' תיבת „תוך“ שבהתיבה, הוא רק „תוך“, אשר לכן הוצרך לצרף ב' התיבות בתוכי.** בספר זכרון לרש"י שם כתב בהנוסחאות שכתוב בהם שם מים במים נ"ל שאינן נכונות (כי הוא דעת ר"י בי"ח כו'). וליתא ברש"י כתי"ה א"א קלא. קמה (הר טולח). ובדפוס שני איתא רק „שמים“ אש ומים שערבן כו". אבל ברוב הדפוסים ומפרשי רש"י איתא. וכן משמע ברמב"ן כאן.

שנוספת לשורש התיבה אות אל"ף או תי"ו, ואזי משמעות התיבה היא שם דבר, ולדוגמא בתיבת אנך עצמה (לפי פרש"י²⁶), וכן „ובתבונה“ ופרש"י „מבין דבר כו“²⁷ ועוד ועוד.

ומאחר שתיבת „תוך“ כוללת את ב' הפירושים – „תוך“ ו„נוד“, – נמצא, שכוונת הכתוב היא ל„גדר האמצעי“²⁸.

וכדי שלא נסבור שפירוש זה נכון גם בדרך הפשט

– ובפרט לאחר שלמדנו לעיל בפירוש רש"י²⁹ ש„האנפה, היא די' רגזנית“, היינו ש„אנפה“ (בנון) הוא לשון כעס ורגז, כמו „אף“ לשון רוגז, כלומר, שאף לפי פירושו של רש"י ע"פ פשוטו של מקרא ישנן תיבות שנכתבות לעתים בתוספת אות מסוימת (נון) ולעתים בלעדי' –

כתב רש"י „ולשון תוך לא נודע לי“, ע"מ לשלול פירוש זה, כנ"ל.

ו. והטעם שלא קיבל רש"י פירוש זה – כי לשיטת רש"י, כאשר תיבה פלונית נכתבת פעם בנון ופעם בלעדי', הנה ע"פ פשוטו של מקרא אלו הן ב' תיבות שלכל אחת מהן פירוש שונה³⁰.

(26) ח"ש כה, ג.

(27) תשא לא, ג.

(28) וכי"ה בת"י דלעיל הערה 2.

(29) שמיני יא, יט.

(30) מפירוש הראב"ד וקרנן אהרן ותויו"ט ועוד (וכי"ה במלבי"ם) שם משמע שמפרשים שלדעת התו"כ תיבת „תנוד“ היא מלה מורכבת מ„תוך“ ו„נוד“. ולפ"ז לפי' „תוך“ אינם משתמשים בהנון*. ולהעיר שכמה סוגים בפי'

(* ועפ"ז צ"ע במלבי"ם שם שמפרש שבהוראה זו „תוך“, הנון שבאמצע להקטין התוך כו' –

כיון ש„אנך” גופא אינו לשון „גובה” [ובפרט שאותיות „תנוך” אינן בדומה³⁶ לאותיות „אנך” כנ”ל]³⁷.

ז. ע”פ כהנ”ל יובן גם לשון רש”י כאן „והפותרים קורים לו טנדרוס” (דלא כלשונו בפ’ תצוה: „שקורין טנדרוס”):

ענין ה„פותרים” הוא ע”ד ענין

(36) בפרש”י ח”ש שם שבתיבת אנך האל”ף היא הוספה, ובפרש”י שמות ג, ב שלפעמים מוסיפים תי”ו. ועפ”י י”ל לכאורה בתיבת „תנוך” שיש בזה השורש „נכה” שבאנך.

אבל (נוסף ע”ז שמצד פרש”י ח”ש שם אין לפרש כבתורכ – נוך, גובה*, כבהערה שלפנ”ז, הרי) הוספת התי”ו המבואר ברש”י שמות שם היא להורות על ענין הדביקות – ראה דקדוקי רש”י (באר רחובות) – שאינו שייך בנדוד”ד.

(37) ע”פ פ”י הצי”צ (הנ”ל הערה 2) בגדר האמצעי שבאזון – אולי י”ל מענינים מופלאים ע”ד ההלכה בפרש”י עה”ת: שזה שמוסיה „ולשון תנוך לא נודע לי” כוונתו לא רק לשלול הפ”י שבתורכ, כפי לשון „תנוך” כ”א שנפק”מ גם להלכה:

הלשון „גדר אמצעי שבאזון” מצ”ע יש לפרש שקאי על כל העלינה של אוזן שקשה כ”סחוס” ו”נק” גדר האמצעי כיון שיש לו דבר מקיף למטה בחלק גדול מן האוזן ועוד דגם שם בעליונית האוזן יש קצת עור רך קצת ע”ג הקשה” (צ”צ) שם. וראה לעיל שוה”ג להערה 13 שגם ברמב”ם בפי”מ משמע כן וגם שם מפרש „והוא אמרם תנוך אוזן זה גדר האמצעי”.)
משאי”כ לפי התורכ בתיבת „תנוך” – „תוך”, „נוך” – מוכרח לומר שהוא גדר האמצעי בפני נקב האוזן כפי הראב”ד לתורכ. וק”א שם*.

(* אלא ש”יל שני”פ פרש”י נוך הוא כמו נכה, וגם מצד זה שייך לגדר האמצעי שבאזון, ע”ד פ”י הב’ בראב”ד לתורכ צו שם.

(* כ”כ בצי”צ שם בפ”י הק”א. ובשו”ת מלבושי יו”ט שם תפס באר”א בק”א ומפרש דברי התורכ ע”ד הנ”ל ברש”י. וצע”ג.

ומזה משמע, שאף שתיבת „אף” יכולה להתפרש מלשון רוגז וכעס, כבתיבת אפה, ניחא לפרש כן דוקא במקומות שהיא כתובה בצירוף „רוח” „עשן” „אאריד” (נשימות^{32*}) וכיו”ב, אבל תיבת „אף” לעצמה פירושה (לא כעס ורוגז, אלא) אבר האף כפשוטו³³.

וע”כ לא ניחא בפשוטו של מקרא לומר ש„תנוך” הוא לשון „תוך”.

וכן אין רש”י יכול לפרש ש„תנוך” הוא מלשון „נוך” – רום וגובה, כפירוש „חומת אנך” (נוסף על השינוי מאות א לת, כנ”ל), כיון שלשון „אנך” גופא אינה מלשון „רום”, אלא פירושה „בדיל”, דהיינו קו המשקולת המשמש לבדיקת יושר החומה³⁴, ושייכות „בדיל” זה ל„גובה” ו„רום” אינה אלא בכך שהנחת ה„בדיל” היא על גובה החומה³⁵;

וע”כ לא ניחא לומר שפירוש „על תנוך” הוא „על גובה” – מצד הדמיון בין תיבת „תנוך” לתיבת „אנך” –

(32*) שהרי אי אפשר להאריך האף עצמו. (33) בפרש”י לך (יו, יא) „ונמלתם כמו ומלתם והנן בו יתירה ליסוד הנופל בו לפרקים כגון נ’ של נושך ונ’ של נושא כו” – ה”ז נון יתירה כיסוד נופל בתחלת התיבה* ולא באמצע התיבה. ומזה שלא פירש רש”י בבשלה שם שאף הוא משרש אנף (כהרד”כ בספר השרשים שלו) מוכח שלא ס”ל כן. ועד”ז מובן בנדוד”ד.

(34) ראה פרש”י ומצודות (ועוד) עמוס שם. (35) ובפרט לפרש”י ח”ש (שם) (אבל הוא בחצאי רבוע) שכתב „חומת אנך שהוא מן נכה גרלים”. וראה ראב”ד לתורכ פ’ צו שם.

(* וגם שם י”ל שהכרוז הוא כיון שהוא לשון ציודו ונפעל לא יבוא בציודו (וראה דקדוקי רש”י (מירא דביא) שם).

רש"י (בפרשת דברים⁴¹): על הכתוב „צידונים יקראו לחרמון שריון והאמורי יקראו לו שניר“ פירש רש"י „הוא שלג בלשון אשכנז ובלשון כנען“. היינו ששם „שלג“ בלשון אשכנז ובלשון כנען בזמן רש"י הי' כשמו בפי ה„אמוריים“ ש„יקראו לו שניר“ – לשון בחזמט.

[ולהעיר: גם עתה נקרא „שלג“ בלשון אשכנז (וכן בשפה האנגלית) בדומה לתיבת „שניר“ – „שניי“, „סנאו“]⁴².

ועד"ז תיבת „טנדרוס“ בימי רש"י היא משורש תיבת „תנוך“ הכתובה בחומש.

ט. מיינה של תורה שבפרש"י:

מבואר בקבלה⁴³ שהסיבה לנגעים היא מצד „הסתלקות אור החכמה, כי מצורע חשוב כמת וכתוב ימותו ולא בחכמה“. ובתורת החסידות⁴⁴ מבואר ענין זה בארוכה כפי שהוא בעבודת האדם: מוחין דאמא – בחי' בינה, התבוננות בגדלות הבורא, מעוררת באדם אהבה בבחינת רצוא, לצאת ממציאותו (לרצות) להכלל באלקות.

מוחין דאבא, חכמה שלמעלה מבינה, מביאים לביטול בתכלית לאלקות, ודבר זה בא לידי ביטוי

פתרון החלום – כפי שלמדנו לעיל (בחומש בראשית), ששר המשקים ראה בחלמו „שלשה שריגים“ ופתר לו יוסף ש„שלשת ימים הם“³⁸. ועד"ז בחלום פרעה אודות „שבע פרות גו“ שפתר יוסף שהן „שבע שנים“³⁹. היינו שענין הפתרון הוא, שאף שבחלום לא נראו „ימים“ או „שנים“, „פתר“ יוסף – גילה והצביע על המכוון שבחלום – שהם ג' ימים וז' שנים. כלומר, שענינם של „פותרים“ הוא למצוא את הצד השווה בין שתי ענינים שאינם שוים זה לזה.

וע"כ, לאחר שכתב רש"י „ולשון תנוך לא נודע לי“ – שבפשוטו של מקרא ההשוואה בין „תנוך“ ל„תוך“ ו„נוך“ אינה מתאימה – המשיך וכתב „והפותרים קורים לו טנדרוס“:

אלו ה„פותרים“ ומשוים הלשונות זו לזו⁴⁰ (אשר לפי דרך הפירוש שלהם יש הסבר ל„לשון תנוך“ ע"פ דמיון תיבת „תנוך“ לתיבות „תוך“ ו„נוך“), אומרים, שזהו גם הטעם שלשון „לעז“ של „תנוך“ היא „טנדרוס“, מפני שב' התיבות דומות בהברתן – בתיבת „טנדרוס“ ישנה (הברה של) תיו, נון וואו (ע"ד תיבת „תנוך“), וע"כ „פתרון“ תיבת „תנוך“ ב„לעז“ הוא – „טנדרוס“.

ח. לכאורה יש לשאול: כיצד יתכן לומר בפשוטו של מקרא, שתיבה ב„לעז“ בזמנו של רש"י היא מאותו שורש של תיבה בחזמט בלשון הקודש!?

אלא שיתירה מזו מצאנו בפרוש

(38) וישב מ, יב.

(39) מקץ מא, כו.

(40) עפ"ז יובן גם ל' רש"י בתצוה כח, כב: ואף שרשרות פתר מנחם כו' לשון שרשים ואמר שהרש"ש כו'.

(41) ג, ט.

(42) ויתירה מזו י"ל, שכולם באים משורש „שלג“ שבלה"ק, וא"כ הרי"ז כנדו"ד.

(43) ע"ח של"ח פ"ז. הובא בלקו"ת ריש פרשתנו*. ועוד.

(44) לקו"ת פרשתנו שם. סה"מ"צ להצ"צ מצות טומאת המצורע. ובכ"מ.

(* בלקו"ת שם: של"ז (ע"פ דפוס שקלאב, תקס).

פעולת) התיקון ב„רצוא“, יכול (לאחזי) להתקיים, ויצא הכהן גוי” – המשכת אור החכמה ב„מוחין דאימא“, המבטלת את אפשריות הנגעים.

ושני פרטים אלו שבטהרה מרומזים בכתוב ובפירוש רש”י: „ונתן הכהן על תנוך און המטהר הימנית גוי” מורה על המשכת אור החכמה (ונתן הכהן) במוחין דאימא – „און” – „שמיעה” והתבוננות⁴⁸.

וע”ז כתב רש”י „ולשון תנוך לא נודע לי” – הטהרה והתיקון ב„תנוך און”, במוחין דאימא, הרי זה „לא נודע”⁴⁹, אין זה מגיע מעצמו ע”י ההמשכה ממוחין דאבא (ע”י הכהן)

[ונקט רש”י לשון „לא נודע” – לשון נפעל, „ידיעה” ופעולה שהיא מאליו וממילא – ולא „לא ידעתי” וכיו”ב]

165

אלא צריך להיות (תחילה) התיקון בפגם במוחין דאימא – בכינה עצמה (ע”ד מה שתשובה צריכה להיות „באותו מקום”⁵⁰).

והתיקון במוחין דאימא נרמז בלשון

48 ראה מאו”א בערכו (וש”נ): און נק’ בינה כו’. וראה סהמ”צ שם (ק, סע”ב) במוחין דאימא בינה הוא השגה והתבוננות והיא כמו בחי שמיעה שמיגי הדבר.

ולהעיר ע”ד הנ”ל (בפנים) מתורת לוי”צ הערות למס’ נגעים ע’ שנט ואילך.

49 ע”ד הפי’ לא ידעתי נפשי (ראה מק”מ ר”פ צו) ע”ס כו’ לא ידענו (לקו”ת חקת סד, א) איני יודע באיזו דרך כו’ (ברכות כה, ב) מצד פנימיות הנפש שלמעלה מידיעה (אוה”ת פנחס ע’ אנט ואילך. ד”ה אך בגורל תרכ”ו. ד”ה אשרינו תרפ”ח, תרצ”ו. וראה לקו”ת ויקרא ג, סע”ד).

50 לקו”ת פרשתנו שם לענין זה שצריך לתקן תחלה המעוות במוחין דאימא.

בתנועה של „שוב“, היינו, לא בכלות הנפש, אלא בביטול שע”י עסק התורה ומעשה המצוות למטה.

„נגעים” באים מצד „הסתלקות אור החכמה”: בשעה שחסרה לאדם תכלית שלימות הביטול דחכמה (ועי”ז יש חסרון בהמשכת הרצוא וכלות הנפש ב„שוב” – לימוד התורה וקיום המצוות), אזי (כשישנה רק ההתבוננות מצד מוחין דאימא) יכול הרצוא לתת מקום ליניקה לחיצונים (ע”ד מה שמהתלהבות בתפילה בלבד יכול לבוא לאחזי הרגש של ישות וכו’, עד להתלהבות בלתי רצויה⁴⁵).

וע”כ תיקון הנגעים ורפואתם הם ע”י כהן, דכהן ממשיך את אור החכמה, ומצד זה נעשית טהרת הנגעים, היינו שהדבר דוחה את יניקת החיצונים (כמבואר בארוכה בחסידות).

י. והנה בטהרה שע”י הכהן ישנם ב’ פרטים⁴⁶: „והובא אל הכהן”, ויצא הכהן אל מוחין למחנה”. כדי לתקן את ענין הנגעים אין די בהמשכת אור החכמה כשלעצמה („ויצא הכהן גוי”), אלא מוכרח (תחילה) להתקיים „והובא אל הכהן” – התיקון במקום⁴⁷ הנגעים – (ברצוא וכלות הנפש שבאו מצד מוחין דאימא (בינה), כדי שיתאימו לענין „שוב” (שבא מצד בחי’ כהן – חכמה); וביחד עם –) לאחר

45 לקו”ת שם. ע”ד פלשתים דקדושה וכו’ (תו”א ג, א ואילך. תו”ח ר”פ תולדות פ”ו).

46 לקו”ת פרשתנו כה, א ואילך.

47 להעיר ש„והובא” צ”ל למקום שמתר לבוא לשם (מקומו – אלא שבמקומו נופא הקרוב למקום הכהן – ספורנו עה”פ), או שההבאה היא בנפשו שלא להשהות (תו”כ עה”פ).

ולאח"ז נמשך אור החכמה בתנוך,
ואף „על בוהן ידו גו' ועל בוהן
רגלו" – בקיום המצוות במעשה, ביד
וברגל⁵¹,

ואזי בטל ענין הנגעים „וכפר עליו
הכהן וטהר"⁵².

(משיחת ש"פ מצורע תש"ז)

„והפותרים", שתוכנו – ע"ד הנ"ל
בפתרון חלומות – שישנם ב' ענינים
הנראים בחיצוניות כשונים זה מזה,
והפתרון הוא גילוי ופירוש תכנם
הפנימי המקשרם ומאחדם.

ותוכן הדברים בעבודת האדם
בנדו"ד: יש „לפתור" את מוחין דאימא,
את ההתלהבות והרצוא הבאים מן
הבינה, שיהיו כנדרש ע"פ הכוונה
הפנימית.

(51) ראה תורת לוי"צ שם.

(52) פרשתנו יד, כ.

